

Les ciències i les humanitats

Crec que l'habitual separació entre les ciències naturals i les humanitats, les "dues cultures" (amb les ciències socials deambulants entre ambdues), va en detriment dels coneixements i conclusions pràctiques dels dos àmbits. Hi ha dos errors genèrics en l'anàlisi del comportament humà que ho exemplifiquen.

D'una banda, el biològisme defensat sovint des de posicions conservadores en el darrer segle, segons el qual els comportaments dels humans obeeixen bàsicament a dictats biològics que explicarien de manera global, per exemple, les jerarquies socials, l'agressivitat individual i de grup o les desigualtats de gènere. El corol·lari seria que els dictats d'una naturalesa humana més o menys fixa no ofereixen massa possibilitats de canvis efectius. Es tracta

Per comprendre la realitat humana necessitem les ciències biològiques i les humanitats

d'un tipus de raonament que cau sovint en la fal·làcia naturalista: derivar d'allò que (pretesament) és, allò que (pretesament) hauria de ser.

Paral·lelament, des de posicions progressistes o d'esquerres s'ha defensat en els darrers cent anys que els comportaments humans es deuen només a uns components culturals que no són sinó "construccions socials" basades en injustificades desigualtats de classe, de gènere, etcètera, que resulten contradictòries amb la igualtat de tots els individus. La naturalesa humana seria un d'aquests constructes socials. Una noció normativa d'igualtat funciona aquí com un pressupòsit que després hauria estat pervertit per les institu-

cions, tradicions ideològiques i costums socials. Quan naixem seriem pàgines en blanc extensament modulables per les idees i costums transmesos socialment. En aquest cas, el corol·lari pràctic és una gran confiança en l'educació com a motor de canvis en els individus i les societats: canviem l'educació i canviarem radicalment els humans. En l'extrem, els humans no tindriem natura, només cultura. Es tracta d'un tipus de raonament que cau sovint en la fal·làcia voluntarista: derivar d'allò que (pretesament) hauria de ser, allò que (pretesament) és.

Els coneixements científics aporten llum als debats sobre els àmbits moral i polític. Avui sabem, per exemple, que la moralitat és anterior a la humanitat, és a dir, que la moralitat té arrels biològiques en espècies anteriors als humans (primats, mamífers, etcètera). Som ara individus competitius i cooperatius, egoistes i altruistes, autointeressats i empàtics. Podem ser tot això alhora el mateix dia. Els humans tenim una funcionalitat moral heretada de caràcter ambivalent que sovint ens aboca a pràctiques contradictòries.

Avui també sabem que tots els animals tenen natura, inclosos els animals humans. La idea que tot el que pensem són "construccions socials" és epistemològicament pueril. Ho vulguin o no alguns postmoderns poc informats científicament, la naturalesa humana existeix. Els components biològics són bàsics per explicar el comportament humà. No són els únics components explicatius, però marginar-los quan es parla d'ètica o de política és posar les bases per seguir anant epistemològicament perduts. Els

softwares culturals no poden funcionar sense els hardwares biològics heretats. Hi ha una interpenetració entre els dos tipus de components. Venim al món dotats de cervells amb regularitats, actituds i tendències establertes a través de l'evolució, que després es modulen per patrons culturals heretats socialment. Biologia i cultura conflueixen en cadascun de nosaltres.

Els coneixements sobre l'evolució biolò-

gica i sobre els canvis culturals han de saber-se integrar. Per comprendre la realitat humana necessitem les ciències biològiques i les humanitats. Paradoxalment, sovint els *humanistes* han desconegut moltes coses sobre què som els homes (incloent-hi les dones, s'entén) i no resulta estrany que no hagin arribat gaire lluny en temes com la consciència o el paper ambivalent de les emocions i la racionalitat en els comportaments humans. Crec que avui no es poden pensar temes com, per exemple, la moralitat, les estructures de poder, les religions, l'agressivitat o les desigualtats de gènere sense incloure-hi la perspectiva evolutiva del cervell, el sexe o la sociabilitat.

D'altra banda, els científics naturals no han parat massa atenció fins a temps recents als aspectes culturals de les societats humanes. Tanmateix, les coses estan canviant. Tant les neurociències com la biologia evolutiva, la genètica, la primatologia o la psicologia cognitiva han establert ponts entre els dos àmbits. Els programes de recerca semblen prometedors. En aquest sentit proposaria que les carreres de ciències socials i d'humanitats introduïssin coneixements inicials d'aquelles disciplines científiques. I viceversa.

Crec que Kant la va encertar de ple quan va postular la "insociable sociabilitat" que caracteritza els humans i que es troba en la base del progrés humà. Sospiro que a Kant li hauria interessat i potser entusiasmat la concepció darwiniana de l'evolució de la vida i la genètica contemporània. Seria un humanista científicament informat.●

JORDI BARBA